

یادداشت‌های قرآنی

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

آری! آنچه را جز خدا می‌پرستیدند، حرکت دهید و به سوی دوزخ هدایت‌شان کنید!
«احشروا» از ماده «حشر» به معنی خارج کردن گروهی از مقر خود و گسیل داشتن آن‌ها به میدان جنگ و مانند آن است. این واژه در بسیاری از موارد به معنی جمع کردن نیز آمده است.

به هر حال، این سخن یا از ناحیه خداوند است و یا از سوی گروهی از فرشتگان به گروه دیگری که مأمور گردآوری و حرکت دادن مجرمان به دوزخ هستند، در هر صورت، نتیجه یکی است. «زواج» در این جا یا اشاره به همسران مجرم و بت‌پرست آن‌ها است و یا هم فکran و همکاران و هم شکل‌های آن‌ها را در بر می‌گیرد. واقعیت مسأله این است که این کلمه به هر دو معنی آمده است، چنان که در آیه ۷ سوره وقعه چنین می‌خوانیم که شمار روز قیامت به سه گروه تقسیم می‌شود.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ (۲۲) مِنْ دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ (۲۳) (آیات ۲۲ و ۲۳ سوره صافات)
(در این هنگام به فرشتگان دستور داده می‌شود) ظالمان و هم ردیفان‌شان و آنچه را می‌پرستیدند، (آری آنچه را) جز خدا می‌پرستیدند، جمع کنید و به سوی راه دوزخ هدایت‌شان کنید.

یادآوری

در ادامه آیات قبل که مربوط به قیامت و روز رستاخیز بود، چنین آمده است که سپس خداوند به فرشتگانی که مأمور کوچ دادن مجرمان به دوزخ هستند، فرمان می‌دهد که ظالمان و هم ردیفان آن‌ها و آنچه را می‌پرستیدند، جمع آوری کنید.

بنابراین، مشرکان با مشرکان، بدکاران و تاریک دلان، با افرادی نظیر خود در صفوفی به سوی جهنم گسیل می‌شوند. این امکان هم وجود دارد که منظور شیاطینی است که هم شکل و هم عمل آن‌ها بودند. در عین حال، این معانی سه گانه با هم منافاتی ندارند و ممکن است در مفهوم آیه جمع باشد. جمله «چیزهایی که می‌پرستیدند» اشاره به معبودهای مشرکان، اعم از بت‌ها و شیاطین و انسان‌های جبار است. البته، این امکان هم وجود دارد که به کار بردن این جمله به این دلیل باشد که آن‌ها موجودات بی‌جان و غیر عاقل بوده‌اند! (چهارشنبه ۹۹/۶/۱۲).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ (۲۶) وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ (۲۷) قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ (۲۸) قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (۲۹) وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَآغِينَ (۳۰)

ولی آنان در آن روز تسلیم قدرت خداوند هستند. (و در این حال) رو به یک دیگر کرده و از هم می‌پرسند. گروهی می‌گویند: (شما رهبران گم راهی بودید که به ظاهر) از طریق خیر خواهی و نیکی وارد شدید (اما جز فریب چیزی در کارتان نبود!) (آن‌ها در جواب) می‌گویند: شما خودتان اهل ایمان نبودید (تقصیر ما چیست)؟! ما هیچ‌گونه سلطه‌ای بر شما نداشتیم، بلکه شما خود قومی طغیان‌گر بودید.

یادآوری

پیروی از هوای نفس باعث می‌شود که انسان‌ها رهبرانی را به جای خداوند تبارک و تعالی بنشانند، که فکر می‌کنند توان هدایت آن‌ها را داشته و می‌توانند نجات بخش‌شان باشند. در واقع، آن‌ها این قدرتمندان گمراه و رهبران فاسد را پیشوا و الگوی خویش قرار داده، دنباله رو آن‌ها در دنیا می‌شوند ولی در روز قیامت و زمان رستاخیز، متوجه راه خطایی می‌گردند که در دنیا پیموده بودند.

لذا است که قرآن مجید در آیات فوق چنین می‌فرماید که آن‌ها در آن روز تسلیم قدرت خداوند هستند. در آن هنگامه قیامت، رو به یک دیگر کرده و از هم سؤال می‌کنند. گروهی می‌گویند که شما رهبران گم راهی بودید که به ظاهر از طریق خیر خواهی و نیکی وارد شدید، اما جز فریب، چیزی در کارتان نبود! آن‌ها در جواب می‌گویند: شما خودتان اهل ایمان نبودید، تقصیر ما چیست؟! ما هیچ‌گونه سلطه‌ای بر شما نداشتیم، بلکه شما خودتان قومی طغیان‌گر بودید.

واقعیت مسأله این است که پیروان گم راه، به پیشوایان گم راه کننده خود می‌گویند: شما شیطان صفت‌ها از طریق نصیحت و خیر خواهی و دل‌سوزی و به‌عنوان هدایت و راهنمایی به سراغ ما آمدید، اما جز مکر و فریب، چیزی در کار شما نبود!

البته، باید توجه داشته باشیم که پیشوایان آن‌ها نیز سکوت نخواهند کرد و پاسخ می‌گویند: شما خودتان اهل ایمان نبودید!

مانع کیفر نمی‌شود، ولی کیفر آن‌ها در قیامت، آتش جهنم می‌باشد، البته، باید در نظر داشته باشیم که اگر چه آن‌ها در عذاب الهی اشتراک دارند، ولی عدالت خداوند ایجاب می‌کند تا کسی که باعث انحراف هزاران انسان شده است، هرگز در مجازات، همسان یک فرد عادی گمراه نباشد.

واقعیت مسأله این است که طبق آخرین آیه این قسمت، خداوند با مجرمان این‌گونه رفتار می‌کند که افراد گمراه و پیشوایان گمراه‌کننده را عذاب خواهد کرد و جایگاه آن‌ها، آتش دوزخ خواهد بود. این را هم باید متذکر شویم که آتش جهنم در حقیقت عملکرد خود افراد است و هیزم آن، اعمال انسان‌ها می‌باشد.

کلام آخر این که، پیشوایان، مصلحان و رهبران جامعه باید در نظر داشته باشند که در گفتار و کردار خویش بسیار دقت داشته باشند، چرا که اگر به واسطه گفتار بی‌منطق و اعمال خلاف آن‌ها، کسانی به گمراهی کشیده شوند، هم در دنیا دچار سرافکنندگی و بی‌آبرویی می‌شوند و هم در آخرت عذاب‌شان چندین برابر پیروان آن‌ها خواهد بود.

از خداوند می‌خواهیم که به ما توفیق دهد تا در کارهای خود دارای درایت و منطق باشیم. از درگاهش مسئلت می‌نماییم که مصلحان و رهبران جامعه را طوری هدایت فرماید که در گفتار و کردار خویش، مروج دور اندیشی در امور بوده، اجتماع و مردم را به رعایت اصول اخلاقی، تشویق و ترغیب نمایند.

ایام‌تان به کام، عاقبت‌تان ختم به خیر (جمعه ۹۹/۶/۱۴).

التماس دعا

اگر مزاج شما آماده انحراف نبود و اگر شما خود طالب شر و شیطنت نبودید، کجا به سراغ ما می‌آمدید؟ چرا به دعوت انبیاء و نیکان و پاکان پاسخ نگفتید؟ و همین که ما یک اشارت کردیم، با سر دویدید؟ پس معلوم می‌شود عیب در خود شما است. بروید و خودتان را ملامت کنید و هر چه لعن و نفرین دارید بر خود بفرستید!

لذاست که باید توجه داشته باشیم که با عقل و درایت، گفته‌های رهبران را گوش داده و درست‌ترین آن‌ها را انتخاب کنیم، تا در روز قیامت، شرمنده و شرمسار نباشیم (پنج شنبه ۹۹/۶/۱۳).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فَأَعْوَبْنَاكُمْ إِفَّا كُتِبَ غَاوِينَ (۳۲) فَأَلَّهْمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ (۳۳) إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ (۳۴) (آیات ۳۲ تا ۳۴ سوره صافات) ما شما را گم راه کردیم، همان‌گونه که خود گم راه بودیم. (آری) همه آن‌ها (پیشوایان و پیروان گمراه) در آن روز در عذاب الهی مشترک هستند. ما این‌گونه با مجرمان رفتار می‌کنیم!

یادآوری

در مورد افراد گم راه و کسانی که آن‌ها را به گمراهی کشیده‌اند، به کرات در قرآن مجید سخن به میان آمده، عذاب آن‌ها را بر شمرده است.

اگر چه در همین دنیا نیز چنانچه کسی از فردی منحرف و خلاف کار تبعیت کند و به گمراهی و فساد کشیده شود، به خاطر آن حتماً مجازات خواهد شد و انحراف او به واسطه دنباله روی از شخص فاسد،

